

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2024-01-24

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diariernr: SKR 2023/02305, Sobona 2023/0057

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 24 januari 2024 kl. 13:00-16:00

Dispensansökan från Sällebråtens gruppbostad AB

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 3 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av Sobona och Kommunal.

Beslutet expedierat 2024-02-19

Ordförande
Kurt Eriksson

Dispensansökan Sällebråtens Gruppbostad AB (Sällebråten)

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i AB § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till AB, bl.a. Bilaga J som innehåller särskilda bestämmelser för jourtjänstgörande personal. De nya bestämmelserna i avtal samt bilagor träder ikraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 AB eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i § 3 i överenskommelsen om dispens och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Sällebråten

Ansökan avser dispens från Bilaga J och gäller helgbemanning med journätter på en LSS-gruppbostad. Den består av tre hus. Vårdare är den yrkesgrupp som berörs av ansökan.

Verksamheten startade på 1960-talet. De flesta boende har varit där sedan tonåren och många i personalen har arbetat många år i gruppboستaden.

Sällebråten ligger på landsbygden med cirka 5 mil till närmaste stad. Det saknas förbindelser med kollektivtrafik.

De boende är personer som ofta har svårt med relationer och kommunikation.

Gruppboستaden har bemanning dygnet runt under veckans alla dagar, inklusive nattbemanning av 15 vårdare i två av de tre husen. I genomsnitt har vårdarna 11 timmars akuta insatser per månad fördelade på i snitt 16 tillfällen under jourtiden mellan 22.00 och 07.00.

Som skäl för dispens har Sällebråten sammanfattningsvis anförts följande.

Efter ett gediget schemaarbete kan man i vissa delar följa huvudregeln om dygnsvila. För andra delar behöver man förhandla och tillämpa undantaget om 20 timmar och söka dispens.

En rad ändringar har gjorts av schemat så att all personal rullar på fyra veckor istället för att personal knutet till ett hus rullar på fem veckor. För att klara den nya helgbemanningen kommer personalen att byta från att arbeta två av fem helger till att arbeta varannan helg. Personalstyrkan behöver utökas från femton vårdare till sexton i samband med det.

Trots de beskrivna åtgärderna återstår en del av bemanningen som man inte lyckats lösa och det är helgbemanningen med journätter. 20-timmars pass på helgerna räcker inte med befintlig personal. Man ser också stora risker med sådana pass. Det gäller dels personalens arbetsmiljö och arbetsvillkor, dels de boendes omsorg med deras särskilda krav kontinuitet och stabilitet i sitt boende. Rutiner och inarbetad personal är en förutsättning för de boendes trygghet och välbefinnande. Fler personal och byte påverkar de boende negativt.

Det är ingen bra lösning att dra ner på dubbelbemanningen på helgerna. Det bedöms innebära minskad trivsel för personal och boende. Under veckorna behövs inte dubbelbemanning i samma utsträckning då de boende har dagaktiviteter.

Det uppges vidare att det är svårt att rekrytera personal då gruppboendet ligger i glesbygd utan kollektivtrafik.

Bedömning

Enligt den ovan redovisade överenskommelsen om dispens är arbetsgivaren skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges.

Sällebråten har detaljerat beskrivit hur man har gjort om scheman för att anpassa sig till de nya arbetstidsreglerna, men har inte lyckats när det gäller helger. Ansökan om dispens gäller alltså en begränsad och specifik del av personalens schemaläggning.

Med tanke på verksamhetens karaktär väger de boendes intresse av kontinuitet och stabilitet tungt. Fler personalbyten med kortare pass och fler vårdare bedöms påverka de boende på ett negativt sätt. Samma sak gäller också om dubbelbemanningen på helger skulle dras in så att vårdarna har ensamarbete i större utsträckning.

Nämnden anser att Sällebråten har visat att det är nödvändigt med dispens för att verksamheten ska kunna upprätthållas på ett tillfredsställande sätt för de boende.

Beslut

Arbetstidsnämnden beviljar Sällebråten dispens enligt ansökan under tiden 1 februari 2024 – 31 januari 2025.

Beslutet avser en begränsad tid och förutsätter att arbetet med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.